

Europe *At work*

FØR SPILLET

Indhold: Infoark til Europe at Work	Side
Infoark 1: Når EU lovgiver	2-7
• Demokratisk legitimitet	3
• Lovgivning der virker	4
• Institutionerne i EUs lovgivning	5-7
Infoark 2: Arbejdskraftens fri bevægelighed	8-11
• Hvad har man ret til?	9
• Social dumping og velfærdsturisme	10
• Hvem gælder rettigheden for?	10
• Domstolskontrol	10
• Hvem flytter?	10
• De økonomiske argumenter for fri bevægelighed	11

INFOARK 1

NÅR EU LOVGIVER

Når EU lovgiver

Samarbejdet i den Europæiske Union er på mange måder forskelligt fra det internationale samarbejde i FN og andre internationale samarbejdsorganer. En afgørende forskel er, at EU's medlemslande har lagt en stor del af deres lovgivning ind i EU-samarbejdet.

Det betyder, at der kan vedtages love i EU, som medlemslande, virksomheder og borgere har pligt til at følge. Hvis de ikke gør det, kan de blive dømt ved en domstol, præcis som det sker, hvis de overtræder hjemlandets love. Det gør EU's samarbejde mere forpligtende end det meste andet internationale samarbejde.

Det er dog ikke på alle områder, at EU-samarbejdet har form af lovgivning. På mange områder er landene ikke parate til at forpligte sig så meget. Lovgivning bruges ikke mindst for at sikre medlemslandenes ønske om at kunne handle på lige vilkår med hinanden på EU's indre marked, hvor EU's borgere kan købe og sælge varer og tjenester omtrent som i deres hjemlande.

Erfaringen har dog vist, at det er svært at skabe lige vilkår for samhandel i lande med forskellige regler, interesser og traditioner. Hvad gør man, hvis konkurrenten i et andet land får støtte fra staten? Eller kan sælge sine varer ekstra billigt ved at blæse på forurening eller forbrugernes sikkerhed eller ved at bruge børnearbejde? Den slags konkurrence vil de fleste finde unfair, og det presser politikerne til at lave fælles regler på andre områder som f.eks. miljø, produktsikkerhed, forbrugerrettigheder, konkurrenceregler og ansattes arbejdsforhold.

Netop fordi EU's samarbejde fører til forpligtende love på vigtige livsområder, er det også vigtigt at de bliver diskuteret og vedtaget på en ordentlig måde. Der er især to hensyn, der skal balanceres i forhold til hinanden.

For det første skal lovene vedtages på en måde, som de fleste synes er fair og til at leve med. Også selvom de er uenige i nogle af lovene, og selvom den politiske proces er anderledes end i deres hjemland. Loven skal med andre ord opleves som demokratisk legitim af borgerne.

For det andet er det vigtigt, at lovgivningsprocessen får virkning i praksis. Meningen med loven er at forebygge konflikter mellem forskellige synspunkter og interesser og at undgå kaos og usikkerhed, hvis loven er uklar på et område.

Demokratisk legitimitet

Der er en række principper og procedurer, der skal gøre EU's love acceptable eller legitime for dem, der er underlagt lovene.

I en demokratisk stat sker den demokratiske legitimering i høj grad ved, at lovene er vedtaget af repræsentanter for vælgerne, der kan skifte dem ud på valgdagen. Det er kun delvist tilfældet i EU, hvor de folkevalgte medlemmer af Europa-Parlamentet må dele retten til at vedtage love med medlemslandenes regeringer i Ministerrådet. Ministrene er indirekte valgt, og de kan kun afsættes af deres eget hjemland.

EU's lovgivning bygger på de principper, som også gælder i en retsstat. Det betyder bl.a., at loven er lige for alle. Også store, stærke og rige lande kan komme i mindretal, når der f.eks. vedtages love, og de bliver dømt, hvis de ikke overholder lovene. Dette er et opgør med "den stærkestes ret" som ellers ofte gælder i det internationale samarbejde, og det er med til at give lovene legitimitet.

Det er også et vigtigt træk, at der kun kan træffes beslutninger i EU på områder, hvor EU har fået kompetence til det af medlemslandene ("Legalitetsprincippet"). Det er sket i EU's traktater, der fastlægger de grundlæggende rammer for samarbejdet. Traktaterne er et resultat af lange og svære forhandlinger mellem regeringerne. Når de er nået frem til et kompromis, skal traktaten godkendes i hvert enkelt land. Som regel er det medlemslandenes parlamenter, der tager endeligt stilling til, om landet kan leve med det nye.

Når medlemslandenes parlamenter har sagt ja til den nye traktat, har de også sagt ja til, hvilken del af deres lovgivningsarbejde, som kan foregå i EU-samarbejdet. Love i EU bygger altså på den kompetence, som EU har fået overdraget af repræsentanter for vælgerne i medlemslandene.

Der findes samtidig en række fundamentale hensyn, som altid skal respekteres, når man samarbejder i EU-regi. De er med til at skabe balance og oplevelsen af "fair play"

Traktaten fastslår for det første, at der kan ikke vedtages love i EU, som strider imod Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Der er også et princip, der forbyder diskrimination af enhver slags. Et tredje princip pålægger EU at lovgive solidarisk, så der tages hensyn til forbrugerne, arbejdstagerne og udkantsområder. Der er også et princip, der slår fast, at EU kun skal

lovgive, når landene ikke kan gøre det lige så godt, hvilket modvirker centralisering ("subsidiaritetsprincippet").

Traktaten beskriver desuden, hvordan samarbejdet skal foregå i praksis, så alle får den indflydelse, som de har ret til igennem EU's procedurer. Traktaterne fastlægger eksempelvis opgaver og kompetencer for de særlige EU-organer som Europa-Kommissionen, Ministerrådet og Europa-Parlamentet. Traktaten fastsætter også beslutningsformen. Den er lagt til rette, så brede kompromisser altid er nødvendige. Det sikrer, at de fleste bakker de op om det meste af EU's lovgivning.

Lovgivning der virker

Internationalt samarbejde går tit meget langsomt, når det er et krav, at alle skal være enige. Forhandlingerne i FN om at begrænse udledningen af CO₂ er et godt eksempel. EU-landene har lagt vægt på, at deres lovgivningsproces skal føre til resultater i praksis.

Det vigtigste redskab er nok muligheden for at stemme om en lov, hvis man ikke kan blive enige inden for en fastsat frist. Truslen om at blive isoleret og stemt ned får normalt parterne til at strække sig langt for at nå et kompromis. Som regel repræsenterer forhandlerne et bagland, der hellere vil have små resultater end slet ingen. Medlemslandene har også interesse i at hjælpe hinanden ved at give indrømmelser, da de ellers risikerer ikke at få flertal for en god lovgivning. Og så er det godt at have venner, der kan hjælpe en anden gang.

Den effektive lovgivningsmaskine har sin pris. Det er ikke længere den enkelte regering, der alene bestemmer, hvilke problemer den vil tage op politisk. Den må forholde sig til det, som andre oplever som problemet. De nødvendige kompromiser presser dem til at opgive synspunkter, som de ikke kan få andre med på. Indimellem bliver de stemt ned på spørgsmål, der er vigtige for dem.

Samtidig er EU's love svære at ændre, når de først er vedtaget med brede flertal.

De enkelte lande kan heller ikke vedtage nogle andre love, der strider mod dem, der er vedtaget i EU ("forrangsprincippet"). Hvis medlemslandene bare kunne ombestemme sig, når de havde indgået et kompromis, ville forhandlingsprocessen jo gå i ring.

Institutionerne i EUs lovgivning

Der er især tre EU-institutioner, der spiller en rolle i lovgivningsarbejdet, nemlig Europa-Kommissionen, Ministerrådet og Europa-Parlamentet. Europa-Kommissionen er en særlig opfindelse i EU, som hverken findes andre steder i det internationale samarbejde eller i medlemsstaterne. Ministerrådet er det forum, hvor ministre fra medlemslandene træffer fælles beslutninger på deres ansvarsområde. Parlamentet udøver kontrol med de andre og deltager i lovgivningen og vedtagelsen af EU's budget.

European Parliament

Europa-Parlamentet består af folkevalgte politikere fra alle

medlemslande, der er valgt for fem år. Det er et stort parlament, der efter Storbritanniens udtræden har 705 medlemmer, hvoraf 14 er fra Danmark. Parlamentets størrelse sikrer, at der er plads til mange synspunkter i alle medlemslande, og ikke kun de største partier. Politikerne er samlet i grupper i parlamentet med dem, de er mest enige med, så de kan dele arbejdet og indgå aftaler på vegne et større antal parlamentarikere. Grupperne har medlemmer i parlamentets udvalg, der behandler lovforslag på forskellige områder f.eks. forskning, udenrigspolitik eller arbejdsmarked. Ofte er det i disse udvalg, at der findes et kompromis, der kan samle et flertal i hele Europa-Parlamentet. Udvalget vælger også en talsmand (rapporteren), der kan forhandle med Ministerrådet og Kommissionen for at få parlamentets synspunkter bedst muligt med.

Ministerrådet (officielt Rådet for den Europæiske Union) repræsenterer medlemsstaternes

regeringer og består af ministre for det område, der behandles (f.eks. landbrug eller økonomi). Rådet skal vedtage alle lovforslag ligesom Parlamentet. Lovene forberedes teknisk af embedsmænd, så Rådet kun tager stilling til uenigheder. Til gengæld skal ministre sørge for at have et mandat, så de ved, hvad de skal lægge vægt på, og hvad de kan gå med til. I Danmark får ministeren dette mandat i folketingets Europaudvalg. I Ministerrådet stemmes der på en særlig måde, der skal sørge for, at der er bred støtte til forslaget fra flertallet af lande og et stort flertal af borgere. Det er en form for kvalificeret flertal, der også kaldes "det dobbelte flertal". Kravet er, at et flertal af landene skal støtte forslaget, og samtidig at disse lande tilsammen skal repræsentere 65% af borgerne i EU. Kravet om at mere end halvdelen af de 27 medlemslande skal støtte en lov medfører, at de store ikke kan bestemme alt alene. De 15 mindste lande kan altid blokere beslutningen. Det samme kan f.eks. de tre største lande med mere end 35% af EU's befolkning.

Europa-Kommissionen Ministerrådet repræsenterer staterne, og Parlamentet

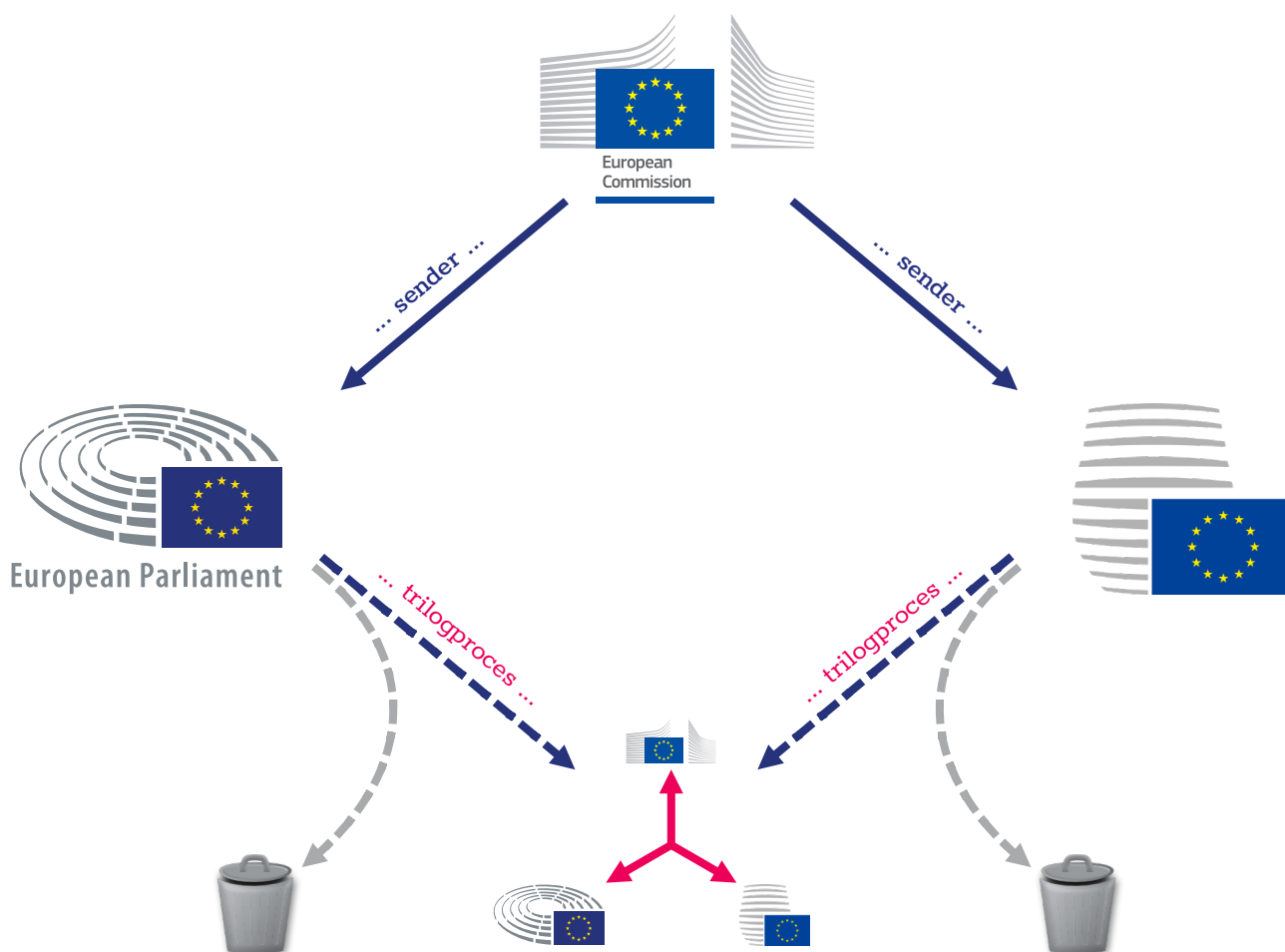
repræsenterer politiske strømninger i befolkningerne. Kommissionen skal repræsentere Unionens overordnede mål, blandt andet målet om en stadig tættere integration mellem staterne. Kommissionens rolle i lovgivningen er især at udforme lovforslag, der fremmer disse mål, og som kan gennemføres. Forslagene er tit lavet på opfordring fra andre, f.eks. EU's statsledere, men Kommissionen bestemmer, hvordan lovforslaget skal se ud og sørger for, at det lever op til kravene for god EU-lovgivning. Kommissionen hjælper ofte Ministerråd og Parlamentet frem til enighed om lovens endelige udformning. Når en lov er gennemført, skal Kommissionen holde øje med, at medlemslandene implementerer den, som de har forpligtet sig til. Kommissionen består af en række afdelinger, der beskæftiger sig med hver sit område som f.eks. EU's klimapolitik, budget eller forskning. Der er én kommissær pr. medlemsland, men de skal være uafhængige af hjemlandet.

Sådan foregår lovprocessen

Forslag skal normalt vedtages i både Ministerrådet og Europa-Parlamentet for at blive lov i EU. I Parlamentet skal et almindeligt flertal af de 705 folkevalgte parlamentarikere stemme for forslaget.

I Ministerrådet stemmes der med såkaldt kvalificeret flertal.

Ministerrådet, Europa-Parlamentet, statslederne, 1 mio. borgere eller 4 medlemslande anmoder Europa-Kommissionen om at fremlægge et forslag. Hvis altså ikke Kommissionen gør det på eget initiativ. Kommissionen analyserer sagen med relevante parter og udformer lovforslag, som den ...

Parlamentarikere drøfter sagen i relevante fagudvalg og med partifæller, bagland m.fl. Er der flertal, vedtager de forslaget, typisk med ændringsforslag som Ministerrådet kan vedtage sammen med forslaget.

I trilog mellem EuropaParlament, Ministerråd og Kommission findes ofte et kompromis. Ellers må forslaget genbehandles i Europa-Parlamentet og Ministerrådet inden en tidsfrist.

Ministrene drøfter Kommissionens forslag og Europa-Parlamentets ændringsforslag og hører "baglandet". Enten vedtages hele pakken eller også vedtager Ministerrådet en "Fælles holdning". Så starter en trilogproces med Europa-Parlamentet og Kommissionen.

Vigtige begreber

Demokratisk legitimitet En politisk afgørelse som f.eks. en lov er demokratisk legitim, når den anerkendes af dem, der skal følge afgørelsen, fordi den er truffet efter principper om magtfordeling, som der er almindelig enighed om.

Direktiver og forordninger Der vedtages forskellige typer af love (eller "retsakter") i EU. De mest almindelige er såkaldte forordninger, som gælder umiddelbart for alle borgere i medlemslandene og såkaldte direktiver, som forpligter medlemslandene til at gennemføre de fælles beslutninger, men giver dem mulighed for selv at bestemme hvordan.

EU's overordnede mål Traktaten angiver flere overordnede mål for EU: Langsigtet økonomisk udvikling med lav inflation og høj beskæftigelse, social og miljømæssig bæredygtighed, respekt for menneskerettigheder, national identitet og de demokratiske styreformer i medlemslandene.

Integration er en proces, hvor landegrænser er en stadig mindre hindring for at handle, flytte, investere og samarbejde. I EU's nyeste traktat, Lissabontraktaten, fastslås det, at medlemsstaterne på alle planer arbejder sammen ud fra et princip om stærkere integration og en stadig tættere union ("Principle of stronger integration").

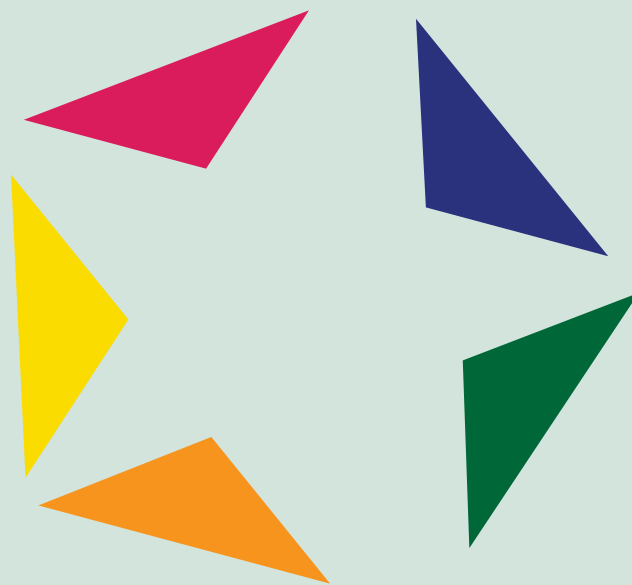
Kvalificeret flertal betyder normalt, at det ikke er nok med f.eks. én enkelt stemmes overvægt for at tage en beslutning. I EU's Ministerråd har det en særlig betydning: Der skal både være et flertal af lande (mindst 16 ud af 28), der støtter et forslag, og at disse lande tilsammen skal have 2/3 af den samlede befolkning bag sig. Franske stemmer vejer altså mere end f.eks. Estlands, fordi der er mange flere franskmænd, men de store folkerige lande kan ikke bare bestemme uden de mindre lande.

Legalitet betyder "lovmæssig, det som følger loven". I EU betyder det, at EU's institutioner skal have kompetence til at handle og tage beslutninger, f.eks. om love. Denne kompetence har de fået i EU's traktater.

Subsidiaritetsprincippet (som også kaldes nærhedsprincippet) fastslår, at alle politiske og samfundsmæssige spørgsmål skal behandles af de myndigheder, der bedst kan håndtere dem. EU må altså kun tage beslutninger, når det ikke kan gøres lige så godt af regeringer eller regionale og lokale myndigheder. De nationale parlamenter kan protestere, hvis princippet ikke overholdes, og forlange, at det tages op igen.

Traktater er aftaler mellem stater. Den nuværende traktat hedder Lissabontraktaten. Den blev vedtaget i 2007 og trådte i kraft i 2009. Traktaten kaldes somme tider EU's grundlov og definerer EU's arbejdsområder og arbejdsformer. Der skal med andre ord være grundlag (eller hjemmel) i traktaten, når EU beslutter noget.

Trilogforhandlinger er et mødeforum, hvor Ministerrådet, Europa-Parlamentet og Europa-Kommissionen mødes for at forhandle og aftale kompromisløsninger.

INFOARK 2

ARBEJDSKRAFTENS FRI BEVÆGELIGHED

Arbejdskraftens fri bevægelighed

Mange af os drømmer om at komme til at arbejde i et andet europæisk land på et eller andet tidspunkt. En undersøgelse fra EU's statistiske bureau viser, at ikke færre end 80 millioner europæere har sådan en drøm. Ca. 50 mio. har allerede realiseret den på et tidligere tidspunkt i deres liv. I 2014 arbejdede ca. 15 mio. EU-borgere i et andet land end deres eget.

Det har vi ret til på grund af EU's regler om arbejdskraftens frie bevægelighed. Reglerne bygger på princippet om de fire friheder, der går helt tilbage til EU-samarbejdets start i årene efter 2. verdenskrig. Det princip betyder, at kapital, varer, serviceydelser og altså arbejdskraft må flyttes over landegrænserne i unionen. EU-landene ønskede et stort, fælles marked, hvor man handler og investerer på tværs af statsgrænserne, og hvor man må arbejde der, hvor man kan få et job.

Men principper er et, praksis noget andet. Selvom landene ønskede det store fælles marked, har der tit været barrierer og modstand, når der skulle åbnes for konkurrenter udefra. Alle havde i forvejen deres egne regler og måder at gøre ting på, som i praksis holdt andre ude, og det var befolkningen ofte godt tilfredse med.

Somme tider var det ikke bare det enkelte land, der

havde sine regler og sædvaner, men den enkelte by. Og ofte var der repræsentanter for bestemte brancher eller erhverv, der holdt på, at deres arbejde kun burde udføres af folk med deres egne helt særlige kvalifikationer. Derfor sker realiseringen af det indre marked gradvis, og er ikke færdigt én gang for alle. Nogle af de store ryk blev taget fra 1980'erne og de følgende årtier, hvor Kommissionen og EU's domstol lagde pres på landene for at åbne sig mere reelt for hinandens varer og tjenester, sådan som de tidligere havde lovet.

For at arbejde i udlandet skal man normalt have en særlig arbejdstilladelse, som stater ofte er nærmere med at give andre end landets borgere. Det skal man ikke længere i EU, hvis man er EU-borger.

Det er en fordel for borgere i alle EU's lande, at man kan slå sig ned, hvor man vil. Det er til gengæld en ulempe, hvis der slår sig nogle ned fra et land med meget lavere lønninger og tilbyder at gøre ens arbejde til den halve løn. Eller hvis det viser sig at ens mekaniker eller tandlæge er uddannet efter nogle helt andre standarder, end man er vant til.

Hvad har man ret til?

Hvis du er statsborger i de lande, hvor EU-retten gælder, kan du søge job, arbejde og bo i alle EU-/EØS-lande. Det er generelt forbudt at diskriminere imod dig, fordi du ikke er fra værtslandet, og lovgivningen giver dig ret til samme vilkår som landets egne borgere på følgende punkter:

- Adgang til job
- Arbejdsvilkår
- Skat
- Lægebehandling
- Sociale ydelser, hvis du f.eks. bliver syg eller arbejdsløs
- Uddannelse og uddannelsesstøtte til børn

Hvis du har boet lovligt som arbejdstager i et andet EU land i 5 år i træk, får du automatisk ret til blive der, så længe du vil. Vilkårene kan selvfølgelig både være bedre og dårligere end dem, du er vant til fra hjemlandet. Selvom alle landene har sagt ja til at behandle hinandens borgere ens, er der mange eksempler på forskelsbehandling i praksis. I nogle tilfælde er det nødvendigt at gå til EU's domstol for at få afgjort, om der var en saglig grund til, at man f.eks. blev nægtet et job eller en rettighed, eller om det skyldtes urimelig forskelsbehandling.

Social dumping og velfærdsturisme

Udtrykket social dumping bruges normalt om forhold, hvor udenlandske lønmodtagere i et land har løn- og arbejdsvilkår, som ligger under landets sædvanlige niveau. I Danmark vil "det sædvanlige niveau" normalt være aftalt mellem arbejdsgivere og arbejdstagere i en overenskomst. Det er en stor bekymring for fagbevægelsen, hvis arbejdsgivere kan ansætte folk udenom overenskomsten, f.eks. fordi arbejdstagere fra lande med ringere forhold flytter til Danmark. Det lægger nemlig et pres på lønmodtagere til at acceptere dårligere vilkår. Det kaldes nogle gange løntrykkeri. Da EU i 2003 blev udvidet med en række østeuropæiske lande med lavere lønninger, brugte Danmark og flere andre EU-lande muligheden for at forsinke indvandringen med en såkaldt overgangsordning. Samtidig har fagbevægelsen gjort meget for at opspore arbejdsgivere, der udnytter udenlandsk arbejdskraft urimeligt.

Udtrykket velfærdsturisme er møntet på udlændinge, der mistænkes for at flytte til andre EU-lande for at trække på deres bedre sociale ordninger. Udtrykket bruges ikke mindst om grupper uden for arbejdsmarkedet som f.eks. studerende, men det har i Danmark også handlet om bl.a. adgangen til børnecheck for udenlandske arbejdstagere med børn i hjemlandet. Udtrykket er kontroversielt, da det kan opfattes sådan, at arbejdstagere fra resten af EU skulle være en udgift for danske skatteborgere. I virkeligheden betaler de mere i skat, end de modtager i offentlige ydelser.

Hvem gælder rettigheden for?

Retten til at arbejde i andre EU-lande gælder for EU's egne borgere plus borgere fra de såkaldte EØS-lande, som stort set følger reglerne på EU's indre marked (Norge, Island, Lichtenstein og Schweiz). Hvis man er gift og har børn, gælder rettighederne også for dem. Er man derimod statsborger i land uden for EU/EØS, gælder reglerne altså ikke, heller ikke selvom man bor i et EU-land f.eks. som asylansøger.

Reglerne er beregnet på dem, der sælger deres arbejdskraft. Grundidéen er, at man skal være ansat af nogen for have rettigheder efter disse regler. Man skal også modtage en reel betaling for sit arbejde. Og man skal indgå i værtslandets arbejdsmarked.

Hvis man derimod er udstationeret af et firma i et andet land for at løse en konkret arbejdsopgave er det f.eks. en anden sag med andre indbyggede problemer. Problemer og regler er også nogle andre, hvis man vil slå sig ned med sin formue eller sin pension, eller hvis man åbne en virksomhed i et andet EU-land. Og hvis man ikke kan forsørge sig selv, har man på mange punkter færre rettigheder.

Domstolskontrol

Reglerne om den frie bevægelighed skal tage højde for mange forskellige forhold i hele EU. Samtidig drejer de sig om alvorlige emner for mange millioner mennesker: Folks levebrød, arbejdsforhold og økonomi og deres muligheder for at sige fra, hvis de kommer under pres fra f.eks. stærke firmaer. Her er virkelig tunge interesser på spil, og de er ofte på kant med hinanden.

Derfor er reglerne meget detaljerede og konkrete. I langt de fleste tilfælde er det klart hvad der gælder, og hvis man ikke får sin ret automatisk, kan man anlægge sag ved en domstol. Alligevel opstår der løbende tvivlsspørgsmål og nye problemer, fordi nogen prøver grænserne af, eller fordi arbejdsmarkedet ændrer sig. Så kan der opstå nye sager, som ingen forudså, dengang de forhandlede om reglerne.

I den slags tilfælde bliver EU-domstolen tit bedt om at fortolke reglerne, så EU's borgere og de nationale domstole ved, hvad der gælder. Det har gennem tiden ført til en række skelsættende domme, som på den ene side typisk har styrket og præciseret borgernes rettigheder, men på den anden side udløst debat om, hvor meget EU og EU-domstolen skal bestemme.

Hvem flytter?

Der kan være mange grunde til at jage lykken i et andet land. I de seneste år har bølgerne primært gået fra øst til vest og fra syd til nord. I 2004 indtrådte 10 østeuropæiske lande i EU, og siden er antallet af østeuropæere i de øvrige EU-lande mere end tredoblet fra to millioner til over seks millioner. Efter finanskrisen i 2007 har der været en jævn strøm af især unge jobsøgere fra de sydeuropæiske lande, hvor der kom flere arbejdsløse og færre muligheder.

De økonomiske argumenter for fri bevægelighed

Økonomi handler om at bruge ressourcerne så effektivt som muligt. Kapital, viden og arbejdskraft skal derhen, hvor de producerer mest for den laveste pris. Derfor er konkurrencen på frie markeder godt for økonomien, og begrænsninger på markedet er som regel dårligt for økonomien (selvom det kan være godt eller nødvendigt af andre grunde).

Den økonomiske grundregel gælder også på arbejdsmarkedet: Hvis arbejdskraften er der, hvor den kan producere mest for den billigste pris, så er det en økonomisk fordel. Der skal være arbejdskraft, hvor der er efterspørgsel (dvs. i områder og brancher med høj vækst). Samtidig er det ofte vigtigt, at de ansatte har de helt rigtige kvalifikationer, fordi produktionen i mange brancher i dag er højt specialiseret. At få den helt rigtige svejser eller advokat kan være mange penge værd.

Men et er, hvad der gavner økonomien. Noget andet er, hvem der får gavn af den gode økonomi. Økonomisk fremgang for nogle kan føre til tilbagegang for andre. Hvis de dygtigste borgere søger job i de økonomiske vækstcentre, skader det udviklingen de steder, som de forlader. Og mens firmaerne og de mest efterspurgte arbejdere i succesrige virksomheder tjener godt, kan nogle miste jobbet eller få presset lønnen af billig udenlandsk arbejdskraft. Den forbedrede økonomi kan derfor føre til mere ulighed mellem samfundsgrupper, brancher og landsdele.